УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ ФИЛОЛОШКИ

ФАКУЛТЕТ

08. 01. 2020. године

ИЗВЕШТАЈ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

„Њемачки путописи о Црној Гори за вријеме владавине Петра II Петровића Његоша" КАНДИДАТА мр Ане Минић и МЕНТОРА проф. др Слободана Грубачића

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. *Датум и орган који је именовао комисију*:

Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду, на седници одржаној 22–28.12.2020. године, образовало је Комисију за одобрење теме за израду докторске дисертације мр Ане Минић (Одлука бр. 77/1 од 14.1.2021).

2. *Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назив уже научне области за коју је изабран у звање, датум избора у звање и назива факултета, установе у којој је члан комисије запослен:*

1) Доц. др Александра Лазић Гавриловић, доцент, немачка књижевност, 2017, Филолошки факултет Универзитета у Београду

2) Проф. др Мило Ломпар, редовни професор, српска књижевност, 2010, Филолошки факултет, Универзитета у Београду

3) Доц. др Јелена Кнежевић, доцент, немачка књижевност, 2019, Филолошки факултет, Универзитет Црне Горе

II БИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Ана Минић је рођена 18. 06. 1978. у Добоју. Филозофки факултет у Никшићу на Студијском програму за немачки језик и књижевност завршила је 2010. године, а дипломски рад је одбранила са оцјеном 10. На Филозофском факултету у Никшићу је 2013. године са истим успјехом на овом студијском програму одбранила магистарски рад под називом *Ристо Ратковић и њемачка авангардна књижевност*. Године 2017. уписала је докторске студије на Филолошком факултету у Београду на модулу Књижевност и са просеком 10,00 завршила прве две године докторских студија. Од септембра 2010. године ради као сарадник у настави на предметима са основних и специјалистичких студија из области немачке књижевности, а у неколико наврата била је ангажована на предметима Цивилизација земаља немачког говорног подручја и Немачки језик као други страни језик. Три године је била секретар Студијског програма за немачки језик и књижевност. Ана Минић је у више наврата боравила на стручном усавршавању у иностранству у оквиру различитих семинара за универзитетско наставно особље, а била је учесник националног пројекта „Оживљавање праксе учења њемачког језика у црногорским основним школама“ за промовисање учења немачког језика као другог страног језика у школама, као и пројекта „Методе DaF/DaZ – контрасти у теорији и пракси у интеркултуралном приступу“ који су реализовали Студијски програм за немачки језик и књижевност Филолошког факултета у Никшићу и Одсек за немачки као други страни језик Универзитета у Бечу. Боравила је на Универзитету у Љубљани у оквиру пројекта „На трагу простора сећања: књижевност, култура и идентитет између прошлости, садашњости и будућности“ који су реализовали Универзитет Црне Горе и Универзитет у Љубљани, где је у сарадњи са колегама учествовала у размени наставног особља између ова два факултета и изради научног рада. Као преводилац немачког језика је учествовала и у пројекту превођења модерне црногорске поезије која је објављена у аустријском часопису за књижевност и културу *Lichtungen*. Минић је била учесник и радионице „School-to-Work Transition for Higher education students with disabilities in Serbia, Bosnia & Herzegovina and Montenegro” за студенте са инвалидитетом. Учествовала је на неколико конференција и научних скупова, а међу најзначајнијим су 9. међународна конференција германиста SOEGV „Macht und Politik in der deutschen Sprache, Literatur und Kultur“ у Бару, 2016. године и научни скуп „Компаратистика у новом кључу“ у ЦАНУ у Подгорици, 2015. године.

Области интересовања: немачка књижевност, компаративна књижевност у области књижевних и културних веза Немачке и Црне Горе

III БИБЛИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

1) **А. Минић** „Кафкин однос са женама”, *Гласник,* број 22–23, НБ „Радосав Љумовић“, Podgorica, 2015, стр. 159–171, ISSN 0354-799X.
2) **А. Минић** „Јозеф К. и Мерсо – наднационалност апсурда”, *Folia Linguistica et Litteraria*, број 23, Филолошки факултет, Никшић, 2018, стр. 125–133, ISSN 1800-8542. (Web fo Science, ESCI)
3) J. Кнежевић, **А. Минић** „Montenegro als exotischer Raum in deutschsprachigen Reiseberichten in der ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts”, *Ars & humanitas: revija za umetnost in humanistiko*, број 13/2, Ljubljana University Press, Faculty of Arts, Љубљана, 2019, стр. 147–163, ISSN 978-961-06-0283-5. (Scopus)
4) Prevod пјесама Александра Бечановића – *LICHTUNGEN*, Zeitschrift für Literatur, Kunst und Zeitkritik, 146/XXXVII, 2016, Graz, S. 101–104, ISSN1012

IV ОЦЕНА ДА ЈЕ КАНДИДАТ ПОДОБАН ДА РАДИ ДИСЕРТАЦИЈУ
Увидом у биографију и библиографију кандидата, Комисија сматра да кандидаткиња Ана Минић испуњава све услове за израду докторске дисертације.
V ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНОГ МЕНТОРА **НАПОМЕНА:**
За ментора је предложен проф. др Слободан Грубачић, професор емеритус Филолошког факултета у Београду, Катедра за немачку књижевност. *Библиографија ментора са најмање 5 јединица релевантних за област из које се ради докторска дисертација.* 1. Heines Erzählprosa: Versuch einer Analyse, Verlag W. Kohlhammer, Stuttgart, 1975. (Хајнеова приповедна проза: покушај анализе) 2. ‚Александријски Светионик. Тумачење од александријске школе до постмодерне, Сремски Карловци-Нови Сад, Издавачка књижарница Зорана Стојановића, 2006. 3. Меморија текста, Сремски Карловци – Нови Сад, Издавачка књижарница Зорана Стојановића, 2015. 4. „Теорија цивилизације Норберта Елијаса“, поговор књизи Норберт Елијас: процес цивилизације, Сремски Карловци – Novi Sad: Сремски Карловци–Нови Сад, Издавачка књижарница Зорана Стојановића, 2006. 5. „Књижевност и стварност“, у: Летопис Матице српске, Нови Сад, јул–август, 2008. 6. „Књижевност и психоанализа. Лу Андреас-Саломе и Виктор Тауск о нашим баладама и легендама и њихов одјек код Томаса Мана“, оглед у зборнику: Дух и разумевање, Београд: Информатика, 2008. 7. „Die Geschichte der Donauschwaben im Spiegel der Dichtung: Franz Ehlings ‘Flora von Werschetz’”, Dialog-Symposion, Wien 2000. (Историја дунавских Шваба у огледалу песништва) 8. Историја немачке културе, Сремски Карловци – Нови Сад, Издавачка књижарница Зорана Стојановића, 2009. 9. „Identity and Mentality in Literary Studies”, in: Sweden-Sebia and Europe. Periphery or not (ed. Th. Lunden), Royal Swedish Academy of Letters, History and Antiquities, 2014. 10. „Истраживање стране књижевности“, у: Однос између језика и књижевности у истраживању и настави, Друштво за примењену лингвистику, Београд, 1987. 11. „Deutsch-jugoslawiche Beziehungen” (M. Mojašević). Germanistik XV. (Немачко–југословенске везе) Комисија сматра да проф. др Слободан Грубачић, професор емеритус, испуњава све услове за ментора ове докторске дисертације за област *немачка књижевност*.

VI ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ:

ОЦЕНА:

1. *формулације назива тезе (наслова)*

Комисија закључује да је назив тезе „Њемачки путописи о Црној Гори за вријеме владавине Петра II Петровића Његоша" прикладан и да адекватно репрезентује суштину предложене теме истраживања.

2. *предмета (проблема) истраживања:*

Немачки путописи о Црној Гори за вријеме владавине Петра II Петровића Његоша

Предмет истраживања

Предмет проучавања предложене докторске дисертације Ане Минић јесу немачки путописи о Црној Гори за време владавине Петра II Петровића Његоша.

На важност истраживања немачких путописа из датог периода скренули су пажњу неки ранији проучаваоци из различитих научних области. Па ипак, та тема није у довољној мери истражена и до сада није начињена ваљана и свеобухватна анализа у сагледавању и обједињавању свих путописа овог периода, који су, између осталог, недвосмислено били велики подстицај за бројне посете овој земљи и у другој половини 19. века, када су Црну Гору у својим путописима овековечили неки од најзнајнијих географа, биолога и ботаничара немачког говорног подручја.

Увидом у научне радове домаћих и страних аутора на ову тему, Ана Минић је уочила да не постоји прегледна студија о путописним записима из датог периода, упркос томе што их има релативно много, као и да ни домаћи ни страни проучаваоци до сада нису анализирали појединачне рукописе свих аутора који су путописно описали Црну Гору за време владавине Петра II Петровића Његоша, него да постоји тек мали број краћих поговора о неким од текстова и свега једна нешто обимнија студија о једном путопису Хајнриха Штиглица.

Кандидаткиња А. Минић из тог разлога указује на потребукласификације и истраживања у овој области наводећи најмање десет монографских публикација и путописних прилога у зборницима, од којих су тек две преведене на српски језик и припадају најпознатијим путописцима тог периода, а преостале су готово потпуно неистражене и непознате домаћој читалачкој публици. Минић намерава да се у уводним поглављима бави путописном књижевношћу уопште, пружајући историјско-теоријски преглед дефиниције путописа и његовог развоја као књижевне врсте, уз осврт на проучавање путописа у савременој теоријској мисли, образлажући притом могући методолошки приступ овој разнородној грађи. У централном делу рада ауторка намерава да да хронолошки преглед путописа о Црној Гори Петра II Петровића Његоша који су изворно настали на немачком језику. Она притом указује и на значај путописних текстова о Црној Гори који су на немачки преведени – рукописа Вука Стефановића Караџића и дела путописа Бартоломеа Бјазолета – као и првог путописа Хајнриха Штиглица, који су пресудно утицали на моду путовања у ову малу балканску земљу, тада готово непознату западно европској цивилизацији. Поводом друге Штиглицове посете овим крајевима настао је и други путописни запис, на који ауторка посебно скреће пажња, јер се доживљај Црне Горе и њених становника значајно мења. Кандидаткиња ће покушати да разоткрије разлоге пишчеве промене става и новог, негативног односа према ономе о што је у првом путопису овенчао хвалом. Минић ће поред два Штиглицова путописа анализаирати и сва остала путописна дела немачких аутора монографског карактера о Црној Гори настала у време Његошеве владавине, пре

свега путописе Јохана Георга Кола и Вилхелма Ебела, али и других данас непознатих писаца, чија репрезентација Црне Горе до сада није интерпретирана, упркост томе што њихови текстови пружају богату грађу о западној слици друштвено-политичког живота, културних прилика и обичаја у Његошевој Црној Гори. У полазним истраживањима Минић наводи имена Милера, Михахелеса, Петерса, Најгебаура, Роберта, Харниша, Зомера и Линдауа.

Према полазној тези кандидаткиње истраживање треба да доведе до закључка о важности путописа за перцепцију Црне Горе, њених становника, живота и обичаја унутар Немачке културе, о значају путописа у проучавању књижевних и културних веза између земаља немачког говорног подручја и Црне Горе уопште, а шире и о утицају путописа на обликовање западно-европске слике о тзв. „ваневропској другости“.

Комисија закључује да је предложени предмет истраживања подобан својом сложеношћу, актуелношћу и значајем у области дисертације.

3. *Библиографија прелиминарних истраживања*

Кандидаткиња Ана Минић приложила је прелиминарну библиографију од преко педесет библиографских јединица примарне и секундарне литературе релевантне за истраживање од којих овде преузимамо само најважније:

БИБЛИОГРАФИЈА

Blanton, Casey, *Travel writing: the self and the world*, Routledge, New York [etc.] 2002.

Bönisch-Brednich, Brigitte, „Reiseberichte des 18. und 19. Jahrhunderts“, u: Silke Göttsch, Albrecht Lehmann (ur.*), Methoden der Volkskunde, Positionen, Quellen, Arbeitsweisen der Europäischen Ethnologie*, Reimer Verlag, Berlin, 2007.

Borm, Jan, “Defining Travel: On the Travel Book, Travel Writing and Terminology”, u: Glenn Hooper, Tim Youngs (ur.): *Perspectives on Travel Writing, Studies in European Cultural Transition*, Ashgate, Aldershot, Burlington, 2004.

Vivies, Jean, *English Travel Narratives in the Eighteenth Century: exploring genres*, translated by Claire Davison, Ashgate, Aldershot, 2002.

Gvozden, Vladimir, „Hronotop susreta u putopisima Miloša Crnjanskog”, u: Miodrag Maticki (ur.), *Slika drugog u balkanskim i srednjoevropskim književnostima*, Institut za književnost i umetnost, Beograd, 2006.

Gvozden, Vladimir, *Srpska putopisna kultura 1914-1940: studija o hronotopičnosti susreta*, Službeni glasnik, Beograd, 2011.

Duda, Dean, *Priča i putovanje: hrvatski romantičarski putopis kao pripovjedni žanr*, Matica hrvatska, Zagreb, 1998.

Ebel, Wilhelm, *Zwölf Tage auf Montenegro*, H. 1−2, Königsberg 1842–1844

Elsner, Jas and Rubies, Joan-Pau (ur.), *Voyages and Visions: Towards a Cultural History of Travel*, Reaction Books, London, 1999.

Zilcosky, John, “Writing Travel“, u: John Zilcosky (ur.) *Writing Travel: The Poetics and Politics of the Modern Journey*, University of Toronto Press, Toronto, 2008.

Karadžić, Vuk Stefanović, *Montenegro und Montenegriner, Ein Beitrag zur Kenntnis der europäischen Türkei und des serbischen Volkes*, Stuttgart und Tübingen, 1837.

Kohl, Johann Georg, *Reise nach Istrien, Dalmatien und Montenegro*, Dresden 1851.

Konstantinović, Zoran, *Deutsche Reisebeschreibungen über Serbien und Montenegro*, Verlag O. Oldenbourg, München, 1960.

Krauze, Fridhilde, *Crna Gora, literatura na njemačkom jeziku*, bibliografija, Centralna biblioteka, Cetinje, 1988.

Chirico, David, “The Travel Narrative as a (Literary) Genre”, u: Wendy Bracewell, Alex Drace-Francis (ur.*) Under Eastern Eyes. A Comparative Introduction to East European Travel Writing on Europe*, Central European University Press Budapest, New York, 2008.

Carr, Helen, “Modernism and Travel (1880-1940)’’, u: Peter Hulme i Tim Youngs (ur.), *The Cambridge Companion to Travel Writing*, Cambridge University Press,Cambridge, 2005.

Langer, Daniela, *Handbuch Literaturwissenschaft*, Metzler Verlag, Stuttgart, 2013.

Lindau, Wilhelm Adolf, *Dalmatien und Montenegro. Mit einem Ausfluge nach der Herzegowina und einer geschichtlichen Uebersicht der Schicksale Dalmatiens und Ragusa‘s*, Leipzig 1949.

Lisle, Debbie, *The Global Politics of Contemporary Travel Writing*, Cambridge University Press, New York, 2006.

Leed J, Eric, *Die Erfahrung der Ferne, Reisen von Gilgamesch bis zum Tourismus unserer Tage*, Campus Verlag, Frankfurt, New York, 1993

Müller, Joseph, *Albanien, Rumelien und die österreichisch-montenegrinische Gränze*, Prag
1844.

Neigebaur, Johann Ferdinand, *Die Süd-Slaven und deren Länder in Beziehung auf Geschichte, Cultur und Verfassung*, Leipzig, 1851.

Paić Mojsije, Scherb V, *Cèrnagora*, Agram, 1846.

Pavićević, Branko, *Istorija Crne Gore*, Istorijski institut Crne Gore, Podgorica, 2004.

Peković, Slobodanka, „Putopis - uslovljenost žanra", u: Slobodanka Peković (ur.), *Knjiga o putopisu*, zbornik radova, Institut za književnost i umetnost, Beograd, 2010.

Peter, Franz, *Dalmatien in seinen verschiedenen Beziehungen*, Gotha, 1857.

Pratt, Mary Louise, *Imperial Eyes. Travel Writing and Transculturation*, London i New York, Routledge, 1992.

Popović, Olivera, *Italijanski putopis XIX vijeka o Crnoj Gori*, neobjavljena disertacija iz italijanske književnosti, odbranjena na Filološkom fakultetu u Nikšiću, 2015.

Ristić, Ljubodrag P, „Strani putopis kao izvor za srpsku istoriju 19. veka", u: Slobodanka Peković (ur.), *Knjiga o putopisu*, zbornik radova, Institut za književnost i umetnost, Beograd, 2010.

Todorov, Tzvetan, "The Journey and Its Narratives", *The Morals of History*, translated by Alison Waters, University of Minnesota Press, Minneapolis, 1995.

Todorova, Marija, *Imaginarni Balkan*, prevele s engleskog A. B. Vučen i D . Starčević, Biblioteka XX vek/Krug, 2. izdanje, Beograd, 2006, str. 54 -55 (naslov originala: Imagining the Balkans, Oxford University Press, New York, 1997).

Hulme Peter, Youngs, Tim, Cambridge Companion to Travel Writing, Cambridge University Press, Cambridge, 2005.

Holland, Patrick, Huggan, Graham, *Tourists with Typewriters: Critical Reflections on Contemporary Travel Writing*, The University of Michigan Press, Ann Arbor, 1998.

Stagl, Justin, *Eine Geschichte der Neugier, Die Kunst des Reisens 1550-1800*, Böhlau Verlag, Wien, Köln, Weimar, 2002.

Stieglitz, Heinrich Wilhelm August, *Ein Besuch auf Montenegro*, Stuttgart, Tübingen 1841.

Stieglitz, Heinrich Wilhelm August, *Istrien und Dalmatien*, Stuttgart, Tübingen 1845.

1. Циљеви истраживања

Ана Минић као циљеве истраживања у својој докторској дисертацији наводи проучавање непознатих и познатих путописа о Црној Гори из времена владавине Петра II Петровића Његоша, уз осврт на утицајне путописе о Црној Гори из истог времена који су на њемачки преведени и објављени на немачком говорном подручју до ступања на власт Данила I Петровића Његоша. Циљ овог истраживања је идентификовање и представљање немачких путописних текстова о Црној Гори насталих у времену када се значајно увећава број страних посетилаца овој малој балканској земљи, те утврђивање представа које о Црној Гори и њеном народу немачки путописци посредују својој европској читалачкој публици.

План рада и методе истраживања

У уводном делу рада кандидаткиња ће изложити предмет истраживања, методе, циљеви, хипотезе, као и очекиване резултате. Као теоријско-методолошки оквир истраживања представиће најважније актуелне теорије о путопису као књижевном жанру, његовом развоју, као и његовој посредничкој улози у успостављању културних веза међу различитим културама, имајући посебно у виду теоријске поставке немачке науке о књижевности. Ауторка ће издвојити доминантне појмове ових истраживања које ће бити темељ за различите могућности интерпретације путописног жанра, имајући у виду да је путопис кроз историју схватан и као документ времена из кога су неретко и историчари црпели информације о друштвеном и културном бићу Црне Горе. У том смислу је важно утврдити и да ли је, и у којој мери, путопис, који је и даље прилично лабаво одређен као књижевни жанр, био важна спона у отварању, до тада мало познате балканске земље и њених становника према земљама немачког говорног подручја и Европи. То је могуће практично поткрепити и илустровати примерима немачких путописних текстова о Црној Гори из времена владавине Петра II Петровића Његоша.

За испитивање мање-више типизиране западне слике о Црној Гори, али и за утврђивање динамике успостављања немачко-црногорских културних веза, посебно је важан аспекат рецепције културе и традиције кроз приказе обичајних и културних пракси Црногораца на које се пре свега односе представе немачких путописаца. Применом књижевноисторијских, књижевнотеоријских и компаратистичких метода, након прецизног дефинисања одредница из наслова и класификације грађе уз помоћ методе класификације, ауторка ће се кратко осврнути на личност црногорског владара, владике Петра II Петровића Његоша, који је својом аутентичном личношћу и деловањем допринео великом интересовању страних путника за Црну Гору. Важан предмет истраживања биће у том смислу први путописни записи о Црној Гори из времена Његошеве владавине објављени на немачком говорном подручју, било да су у питању текстови оригинално настали на немачком језику или преводи на немачки језик, који су онда иницирали све касније посете које су увек кроз време постајале само бројније, а број путописа већи.

У централном делу рада, у складу са темом, кандидаткиња ће пажњу посветити сваком путописцу и његовој монографији понаособ, издвајајући заједничке теме, мотиве и сродне ставове/ виђења путописаца, наглашавајући истовремено значајне оригиналне аспекте сваког од текстова који су према бројним мишљењима отворили ново поглавље у интеркултуралним везама поменутих земаља. Посредством иманентне и поредбене анализе ауторка ће тежити да формулише

основ за целовиту слику *другог* у немачком путопису о Црној Гори за време владавине Петра II Петровића Његоша. Веома значајан за интерпретацију је слој реалистичног приказивањс предметне стварности. Незаобилазне теме у том смислу су, пре свега, личност владике Рада, ратнички обичаји Црногораца и њихов однос према турском освајачу, улога жене у црногорском друштву, представа суровости рељефа и велелепности пејзажа Црне Горе и у вези са тим, на једној страни, упућивање на тешке животне и економске прилике, а не другој страни развијање идеје о рајском окружењу нетакнуте природе. Ауторка ће посебно скренути пажњу на аспекте путописа који одступају од најраспрострањеније прихваћених дефиниција путописа као књижевног жанра из савремене теорије о путопису. У средишњем делу рада ће такође истаћи везе које од првих воде до потоњих путописаца у назначеном периоду.
У завршном делу рада ауторка ће настојати да, у виду закључних разматрања и рекапитулације резултата из појединачних поглавља, целокупну грађу сагледа у односу на постављени проблем и да потврди закључке до којих је дошла посредством интерпретације текста у контексту политичког, економског и културног интересовања Немаца за Црну Гору.

о стварању целовите слике другости, која се код различитих писаца утемељила на истом кругу мотива .

Очекивани резултати:
Минић очекује да ће својим истраживањем формулисати целовиту слику *другости* у немачким путописима о Црној Гори у Његошево време, а тиме допринети разумевању слике Црне Горе и Црногораца у културном оквиру земаља немачког говорног подручја, са свим њеним променљивим и константним елементима. Кандидаткиња верује да ће својим истраживањем дати допринос не само недовољно истраженом сагледавању културних и књижевних веза између Немачке, Аустрије и Црне Горе, него и новом разумевању улоге путописа у културолошким истраживањима.

VII ЗАКЉУЧАК СА ОБРАЗЛОЖЕНОМ ОЦЕНОМ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ И КАНДИДАТА **НАПОМЕНА:**
На основу наведених података о кандидату, Комисија констатује да је кандидаткиња Ана Минић подобна за израду докторске дисертације. На основу постављених циљева и очекиваних резултата, Комисија констатује да је предложена тема подобна за израду докторске дисертације у области немачке књижевности. На основу наведених података о предложеном ментору, Комисија констатује да је проф. др Слободан Грубачић подобан за ментора предложене докторске дисертације. На основу изнетог Комисија предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да донесе позитивне оцене о подобности кандидаткиње Ане Минић и предложене теме докторске дисертације: „Њемачки путописи о Црној Гори за вријеме владавине Петра II Петровића Његоша”, а да за ментора именује проф. др Слободана Грубачића, професора емеритуса Филолошког факултета у Београду.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. Доц. др Александра Лазић Гавриловић

2. Проф. др Мило Ломпар

3. Доц. др Јелена Кнежевић